זוהר, פרשת ויגש

ספר הזוהר

ספר הזהר, ויקיטקסט, ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף רה עמוד א

ויגש אליו יהודה וגו׳. רבי אלעזר פתח, (ישעיה סג טז) **כי אתה אבינו, כי אברהם לא ידענו, וישראל לא יכירנו, אתה יהו״ה אבינו גואלנו מעולם שמך** - - האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא, כל יומא ויומא עביד עבידתא כדקא חזי, בכל יומא ויומא כמה דאצטריך. כיון דאתא יומא שתיתאה, ואצטריך למברי אדם, אתת אורייתא קמיה, אמרה (קמי קב״ה) האי אדם דאת

דף רה עמוד ב

בעי למברי זמין הוא לארגזא קמך, אלמלא לא תאריך רוגזא, טב ליה דלא יתברי, אמר לה קב״ה, וכי למגנא אתקרינא ארך אפים, אלא כלא באורייתא אתברי, וכלא באורייתא אשתכלל.

בגין דעד לא ברא קב״ה עלמא, אתון כל אתוון קמיה, ועאלו כל חד וחד למפרע, עאלת ת״ו, אמרה קמיה רעותך למברי בי עלמא, א״ל לאו, דבך זמינין כמה צדיקיא למימת, דכתיב (יחזקאל ט ד) והתוית תיו על מצחות האנשים וגו׳, ותנינן דכתיב וממקדשי תחלו, אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי, ובגין כך עלמא לא יתברי בך.

עאלו תלת אתוון שי״ן קו״ף רי״ש כל חד וחד בלחודוי, א״ל קב״ה לאו אתון כדאי למברי בכו עלמא, דהא אתון אתוון דאתקרי בכו שקר, ושקר לאו איהו כדאי למיקם קמאי, והא אוקמוה, ועאלו פ״א צד״י וכן כלהו, עד דמטו אתוון לאת כ״ף, כיון דנחת כ״ף מעל כתרא, אזדעזעו עלאי ותתאי כו׳, עד דאתקיים כלא באת בי״ת דאיהו סימן ברכה, ובה אשתכלל עלמא ואתברי. ואי תימא דאל״ף איהו רישא דכל (אינון) אתוון, (לאו) יאות איהו, אלא בגין דאתקרי ביה ארור, (ובגין דאתקרי ביה ארור), בגין דא לא אתברי בה עלמא, ואף על גב דאל״ף איהו את דרזא עלאה, בגין דלא למיהב דוכתא לסטרא אחרא דאקרי ארור, לא אתברי בה עלמא, ואשתכלל בבית עלמא וביה אתברי.

תא חזי, כי אתה אבינו, בגין דהאי עלמא בהאי דרגא אשתכלל ואתברי, ובר נש ביה אתברי ונפק לעלמא. כי אברהם לא ידענו, דהא אף על גב דביה קיומא דעלמא, לא אשתדל עלן כמה דאשתדל על ישמעאל, דאמר (בראשית יז יח) לו ישמעאל יחיה לפניך. וישראל לא יכירנו, בגין דכל ברכאן דאצטריך לברכא לבנוי שבק להאי דרגא לברכא כלהו, אתה יהו״ה אבינו, דהא אנת קיימת עלן תדיר לברכא ולאשגחא עלן, כאבא דאשגח על בנין בכל מה דאצטריך לון. גואלנו מעולם שמך, דהא אנת הוא גואל, דהכי אתקרי המלאך הגואל, ודא גואלנו מעולם שמך, שמך ודאי, תנינן אין מפסיקין בין גאולה לתפלה, כמה דלא מפסיקין בין תפלה של יד לתפלה של ראש, דבעי למחזי דכלא חד, והא אוקמוה.

רבי יצחק ורבי יהודה הוו יתבי ליליא חד ולעאן באורייתא, אמר רבי יצחק לרבי יהודה, הא תנינן דכד ברא קב״ה עלמא עבד עלמא תתאה כגוונא דעלמא עלאה, וכלא דא לקבל דא, (ד״א, בגין למהוי דא לקבל דא), ואיהו יקריה לעילא ותתא, אמר רבי יהודה הכי הוא ודאי, וברא אדם על כלא, הה״ד (ישעיה מה יב) אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי, אנכי עשיתי ארץ ודאי, מאי טעמא עשיתי ארץ, בגין דאדם עליה בראתי, דאיהו קיומא דעלמא, למהוי כלא בשלימו חד.

פתח ואמר, (שם מב ה) **כה אמר האל ה׳, בורא השמים ונוטיהם, רוקע הארץ וצאצאיה, נותן נשמה לעם עליה, ורוח להולכים בה** -- האי קרא אוקמוה, אבל כה אמר האל יהו״ה בורא השמים ונוטיהם, דא קב״ה לעילא לעילא, דאיהו בורא השמים, ואתקין ליה תדיר בכל זמנא, רוקע הארץ וצאצאיה, דא ארעא קדישא צרורא דחיי, נותן נשמה לעם עליה, (הארץ) דא היא דיהבה נשמה וגו׳.

אמר רבי יצחק, כלא איהו לעילא, דהא מתמן נפקא נשמתא דחיי להאי ארץ, והאי ארץ נקטא נשמתא למיהב לכלא, בגין דההוא נהר דנגיד ונפיק איהו יהיב ועייל נשמתין להאי ארץ, ואיהי נקטא לון ויהבא לכלא.

תא חזי, כד ברא קב״ה ליה לאדם, אכניש עפריה מארבע סטרין דעלמא, ועבד גרמיה באתר דמקדשא לתתא, ואמשיך עליה נשמתא דחיי מבי מקדשא לעילא, ונשמתא איהי כלילא בתלת דרגין, ועל דא

דף רו עמוד א

תלת שמהן אינון לנשמתא כגוונא דרזא עלאה, נפש רוח נשמה, נפש הא אוקמוה דאיהי תתאה מכלא, רוח איהו קיומא דשלטא על נפש, ואיהו דרגא עלאה עלה, לקיימא עלה בכלא כדקא חזי, נשמה איהי קיומא עלאה על כלא ושלטא על כלא, דרגא קדישא עלאה על כלהו, ואלין תלת דרגין כלילן בהו בבני נשא, לאינון דזכאן לפולחנא דמאריהון. דהא בקדמיתא אית ביה נפש, ואיהו תקונא קדישא לאתתקנא בה בר נש, כיון דאתי בר נש לאתדכאה, בהאי דרגא אתתקן לאתעטרא ברוח, דאיהו דרגא קדישא דשריא על נפש, לאתעטרא ביה בר נש ההוא דזכי. כיון דאסתלק בהו בנפש ורוח, ועאל ואתתקן בפולחנא דמאריה כדקא יאות, כדין שריא עליה נשמה, דרגא עלאה קדישא דשלטא על כלא, בגין לאתעטרא בדרגא עלאה קדישא, וכדין איהו שלימא דכלא, שלים בכל סטרין, למזכי לעלמא דאתי, ואיהו רחימא דקב״ה, כמה דאת אמר (משלי ח כא) להנחיל אוהבי יש, מאן אינון אוהבי, אלין אינון דנשמתא קדישא בהו.

אמר רבי יהודה, אי הכי הא כתיב (בראשית ז כב) כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וגו׳, א״ל הכי הוא ודאי, דהא לא אשתאר בהו מכל אינון דהוו בהו נשמתא קדישא, כגון חנוך ירד וכלהו צדיקיא בגין לאגנא על ארעא דלא ישתצי בגינייהו, הה״ד כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו, כבר מתו ואסתלקו מעלמא, ולא אשתאר מנהון מאן דיגין על עלמא בההוא זמנא.

תא חזי כלא אינון דרגין אלין על אלין, נפש רוח נשמה דרגא על דרגא, נפש בקדמיתא ואיהי דרגא תתאה כדקאמרן, רוח לבתר דשריא על נפש וקיימא עלה, נשמה דרגא דסלקא על כלא ואוקמוה. נפש דא נפש דוד, ואיהי דקיימא לקבלא נפש, מההוא נהר דנגיד ונפיק, רוח דא רוח דקיימא עליה דנפשא, ולית קיומא לנפש אלא ברוח, ודא איהו רוח דשריא בין אשא ומיא, ומהכא אתזן האי נפש. רוח קיימא בקיומא דדרגא אוחרא עלאה דאקרי נשמה, דהא מתמן נפקי נפש ורוח, מתמן אתזן רוח, וכד נטיל רוח כדין נטלא נפש, וכלא חד, ואתקריבו דא בדא, נפש אתקריב ברוח, ורוח אתקריב בנשמה וכלא חד. תא חזי ויגש אליו, תקרובתא דעלמא בעלמא, לאתאחדא דא בדא למהוי כלא חד, בגין דיהודה איהו מלך ויוסף מלך, אתקריבו דא בדא ואתאחידו דא בדא.

רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים מח ה) **כי הנה המלכים נועדו**-- דא יהודה ויוסף, בגין דתרווייהו מלכים, ואתקריבו דא בדא לאתווכחא תרווייהו כחדא, בגין דיהודה אתערב ביה בבנימן, והוה ערב לגביה דאבוי ביה בהאי עלמא ובעלמא דאתי, ועל דא אתקריב קמיה דיוסף לאתווכחא עמיה על עסקא דבנימן, דלא למהוי בנדוי בהאי עלמא ובעלמא דאתי, כמה דאת אמר (בראשית מג ט) אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאותיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים, בהאי עלמא ובעלמא דאתי. ועל דא כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו, אתרגיזו כחדא, ואתרגיזו דא בדא בגיניה דבנימן. מה כתיב המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו רעדה אחזתם שם, לכל אינון דהוו תמן, (לכלהו שאר שבטין דהוו תמן), חיל כיולדה, בגין דהוו דחלין לקטלא ולאתקטלא, וכולא בגיניה דבנימן, (ד״א ציין זה, מה כתיב כן תמהו נבהלו נחפזו וכלא בגיניה), דהא יוסף אזדבן בגיניה דיהודה ואתאביד מאבוי, והשתא אתערב ביה בבנימן ודחיל דלא יתאביד, ובגין כך ויגש אליו יהודה.

דבר אחר: **כי הנה המלכים נועדו**-- דא יהודה ויוסף,

דף רו עמוד ב

דאזדמנו לאתוכחא דא עם דא, לאתוכחא תרווייהו כחדא, בגין דיהודה הוה מלך ויוסף הוה מלך, ותרווייהו אתו כחדא לאתוכחא דא עם דא, דא על בנימן ודא על בנימן. כי הנה המלכים, אמר רבי יהודה, רזא דמהימנותא הכא, דהא כד רעותא אשתכח, וקשורא אתעטר כחדא, כדין תרין עלמין מתקשרן כחדא ואזדמנן כחדא, דא לאפתחא אוצרא, ודא ללקטא ולמכנש בגויה, וכדין כי הנה המלכים נועדו, תרין עלמין קדישין עלמא עלאה ועלמא תתאה. עברו יחדיו, רזא דמלה, דכד מתחברן כחדא, כדין עברו יחדיו, בגין דכל חובין דעלמא לא אתעברן לאתכפיא עד דמתחברן כחדא, כדכתיב (מיכה ז יח) ועובר על פשע, ועל דא עברו יחדיו, עברו, אינון חובין אתכפרו, בגין דהא כדין כל אנפין נהירין, וכל חובין אתעברו.

רבי חייא אמר, רזא דא בתקונא דקרבנא איהו, דהא כד קרבנא אתקריב, וכלא מסתפקין, כל חד וחד כדקא חזי ליה, כדין אתקשר כלא כחדא, וכל אנפין נהירין, וקשורא חד אשתכח, וכדין המלכים נועדו ואזדמנו כחדא, לכפרא על חובין ולאעברא עלייהו, וכדין המלכים נועדו ואתקשרו כחדא, עברו יחדיו, לאנהרא כל אנפין, ולמהוי כלא רעותא חדא. המה ראו כן תמהו, סלקא דעתך דאינון מלכים, אלא אלין מאריהון דדינין, דחדוה דלהון למעבד

ההוא דינא דאתפקדו עליה, וכדין כד מלכים אזדמנו תרווייהו ברעותא חדא, כדין המה ראו ההוא רעותא דתרין עלמין, כן תמהו נבהלו נחפזו, בגין דכלהו מארי דדינא אתכפיין ומתעברן מעלמא, ולא יכלי לשלטאה, וכדין מתעברין קיומיהון ומעברין שלטנהון.

רבי אלעזר אמר, **ויגש אליו יהודה**, מאי טעמא יהודה? בגין דהכי אצטריך דאיהו ערב, כד״א כי עבדך ערב את הנער, ורזא דמלה, יהודה ויוסף הכי אצטריכו לאתקרבא כחדא, בגין דיוסף איהו צדיק, יהודה איהו מלך, ועל דא ויגש אליו יהודה, בגין דקורבא דלהון דאתקריבו כחדא גרם כמה טבין לעלמא, גרם שלמא לכלהו שבטין, גרם שלמא בינייהו, גרם ליעקב דאתקיים רוחא דיליה, כד״א (בראשית מה כז) ותחי רוח יעקב אביהם, ועל דא קריבו דדא עם דא אצטריך בכלהו סטרין לעילא ותתא.

רבי אבא פתח ואמר, (תהלים מח ג) **יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב** -- האי קרא רזא דמהימנותא איהו, יפה נוף, דא איהו יוסף הצדיק, דכתיב ביה (בראשית לט ו) ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה, משוש כל הארץ, איהו חדוה וחידו לעילא ותתא, הר ציון ירכתי צפון, בגין דבחולקיה קאים משכנא דשילה, הר ציון דא ירושלם. ירכתי צפון, הכי הוא ודאי לעילא ותתא, קרית מלך רב, אתר איהו מתקנא לקביל מלך רב, דא מלכא עלאה דכלא קדש הקדשים, דהא מתמן אתיא כל נהירו וכל ברכאן וכל חידו דכלא, דהא מתמן נהרין כל אנפין, ובי מקדשא אתברכא מתמן, וכד איהי מתברכא, מתמן נפקי ברכאן לכל עלמא, דהא כל עלמא מתמן אתברכא.

רבי יהודה ורבי יוסי אערעו בכפר חנן, עד דהוו יתבי בי אושפיזייהו, אתא חד בר נש, וחד מטולא דחמרא קמיה ועאל בביתא, אדהכי אמר רבי יהודה לרבי יוסי, הא תנינן דדוד מלכא הוה מתנמנם כסוס ושינתיה זעיר, היך הוה קם בפלגות ליליא, האי שעורא זעיר איהו, ולא הוה אתער אפילו בתלתות ליליא. אמר ליה, בשעתא דעאל ליליא הוה יתיב עם כל רברבי ביתיה ודאין דינא ועסיק במלי דאורייתא, ולבתר הוה נאים שינתיה עד פלגות ליליא, וקם בפלגות ליליא ואתער ואשתדל בפולחנא דמאריה בשירין ותושבחן.

אדהכי אמר

דף רז עמוד א

ההוא בר נש, וכי האי מלה דקאמריתו הכי הוא, רזא דמלה הכא, דהא דוד מלכא חי וקיים לעלם ולעלמי עלמין, ודוד מלכא הוה נטיר כל יומוי דלא יטעם טעם מיתה, בגין דשינתא חד משתין במיתה איהו, ודוד בגין דוכתיה דאיהו חי, לא הוה נאים אלא שיתין נשמי, דעד שתין נשמי חסר חד איהו חי, מתמן ולהלאה טעים בר נש טעמא דמותא, ושליט ביה סטרא דרוח מסאבא.

ודא הוה נטיר דוד מלכא דלא יטעם טעמא דמותא, ושליט (ס״א ולא ישליט) ביה סטרא דרוחא אחרא, בגין דשתין נשמי חסר חד איהו רזא דחיים דלעילא, עד שתין נשמי דאינון שתין (ד״א ל״ג חסר חד אינהו) נשמי עלאין, ואלין רזא דלהון דתליין בהון חיי, ומכאן ולתתא רזא דמותא הוא. ועל דא דוד מלכא הוה משער שעורא דליליא, בגין דיתקיים בחיים, דלא ישלוט ביה טעמא דמותא, וכד אתפליג ליליא הוה דוד מתקיים באתריה, בגין דכד אתער פלגו ליליא, וכתרא קדישא אתער, בעא דלא לאשכחא ליה לדוד מתקשר באתר אחרא, באתר דמותא. בגין דכד אתפליג ליליא וקדושה עלאה אתער, ובר נש דנאים בערסיה ולא אתער לאשגחא ביקרא דמאריה, הא איהו אתקשר ברזא דמותא ומתדבק באתר אחרא, ועל דא דוד מלכא הוה קאים לאשגחא ביקרא דמאריה תדיר, חי לגבי חי, ולא נאים בשינתא לטעמא טעמא דמותא, ובגין כך הוה מתנמנם כסוס שתין נשמי ולא בשלימו.

אתו רבי יהודה ורבי יוסי ונשקוהו, אמרו ליה מה שמך, א״ל חזקיה, א״ל יתיישר חילך ויתתקף אורייתך, יתיבו, אמר רבי יהודה, הואיל ושרית, אימא לן מהני רזין עלאין דקאמרת.

פתח ואמר (משלי ג יט) **יהו״ה בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה** -- תא חזי כד ברא קב״ה עלמא, חמא דלא יכיל לאתקיימא עד דברא אורייתא, בגין דמינה נפקין כל נמוסין עלאין ותתאין, ובה קיימי עלאי ותתאי, הה״ד יהו״ה בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, דהא בחכמה קיימין כל קיומין דעלמא, וכלהו נפקי מגוה. דבר אחר: יהו״ה בחכמה יסד ארץ, עלמא עלאה לא אתברי אלא מגו חכמה עלאה, ועלמא תתאה לא אתברי אלא מגו חכמה תתאה, וכלהו נפקן מגו חכמה עלאה ומגו חכמה תתאה. כונן שמים בתבונה, כונן, מאי כונן, אלא כונן כל יומא ויומא ולא פסיק, ולא אתתקן בזמנא חדא, אלא בכל יומא ויומא אתקין ליה. והיינו רזא דכתיב (איוב טו טו) ושמים לא זכו בעיניו, וכי סלקא דעתך דגריעותא איהו משמים, אלא חשיבו משמים איהו, בגין חביבו ורעו סגיא דקב״ה רעי בהו וחביבותיה לגביהון, דהא אף על גב דאיהו מתקין לון כל יומא ויומא, לא דמי בעינוי דאינון מתתקנן כדקא יאות, בגין דרחימותא דלהון לגביה, ורעותיה לאנהרא לון תדיר בלא פסיקו.

דהא עלמא דאתי אפיק נהורין זהירין כל יומא ויומא תדיר בלא פסיקו, בגין לאנהרא לון תדיר, ועל דא לא זכו בעיניו, לא זכו בלחודוי לא כתיב, אלא לא זכו בעיניו, ובגין כך כונן שמים בתבונה, מאן שמים דא הוא רזא דאבהן, ורזא דאבהן דא הוא יעקב, דאיהו כללא דלהון, בגין דיעקב תושבחתא דאבהן איהו, ואיהו קיימא לאנהרא על עלמא.

ובגין דאיהו אסתלק גו עלמא דאתי, נפק מניה ענפא חדא שפירא בחיזו, וכל נהורין מיניה נפקין, וכל שבעא ומשח רבו לאנהרא לארעא, ומאן איהו, דא יוסף הצדיק, דאיהו יהיב שבעא לכל עלמא, ועלמא מניה אתזן, ובגין כך קב״ה כל מה דעבד בעלמא כלא איהו ברזא עלאה, וכלא כדקא חזי.

אדהכי אתא רבי אלעזר, כיון דחמא לון, אמר ודאי שכינתא הכא, אמר לון במאי עסקיתו, אמרו ליה

דף רז עמוד ב

כל עובדא, אמר ודאי שפיר קאמר, אבל אינון שתין נשמי, ודאי שתין נשמי אינון דחיין, בין לעילא בין לתתא, ומכאן ולהלאה איכא שתין נשמתין אחרנין דאינון כלהו מסטרא דמותא, ודרגא דמותא עלייהו, ואקרון דורמיטא, וכלהו טעמא דמותא. ובגין כך דוד מלכא הוה איהו מתדבק באינון שתין נשמתין דחיין, ומתמן ולהלאה לא נאים כלל, הדא הוא דכתיב (תהלים קלב ד) אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה, ועל דא שפיר קאמר, בגין דיקום דוד חי בסטרא דחי, ולא בסטרא דמותא, יתבו כלהו ואשתדלו באורייתא ואתחברו כחדא.

פתח רבי אלעזר ואמר, (שם פח ב) **יהו״ה אלה״י ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך** -- תא חזי דוד מלכא הוה קם בפלגות ליליא ואשתדל באורייתא בשירין ותושבחן, לחדוה דמלכא ומטרוניתא, ודא הוה חדוה דמהימנותא בארעא, בגין דהאי איהו שבחא דמהימנותא דאתחזי בארעא, דהא לעילא פתחי בחדוה שירתא, כמה מלאכין עלאין, בכמה זינין דקא משבחן בליליא בכל סטרין, וכהאי גוונא לתתא בארעא. מאן דמשבח ליה לקוב״ה בארעא בליליא, רעי ביה (בעי) קב״ה, וכל אינון מלאכין קדישין דקא משבחן ליה לקב״ה, כלהו צייתין לההוא דקא משבח ליה בליליא בארעא, דהאי תושבחתא איהו בשלימו, לסלקא יקרי דקב״ה מתתא, ולזמרא בחדוה דיחודא.

תא חזי דוד מלכא כתב, יהו״ה אלה״י ישועתי וגו׳, יהו״ה אלה״י ישועתי, אימתי איהו ישועתי, בההוא יומא דאקדמית תושבחתא בליליא לגבך, כדין איהו ישועתי ביממא, ותא חזי דהא בליליא מאן דמשבח למאריה בתושבחתא דאורייתא, כדין אתתקף בתקיפו ביממא בסטרא דימינא, דהא חוטא חד נפקא מסטרא דימינא, וכדין אתמשך עליה ואתתקף ביה, ועל דא אמר יהו״ה אלה״י ישועתי יום צעקתי וגו׳. ובגין כך אמר (שם קטו יז) לא המתים יהללו יה, לא המתים, בגין דאצטריך לשבחא חי לחי, ומת לחי לאו הכי, דכתיב לא המתים יהללו יה, ואנחנו נברך יה, דהא אנן חיין, ולית לן חולקא בסטרא דמותא כלל. חזקיהו אמר (ישעיה לח יט) חי חי הוא יודך כמוני, בגין דחי אתקרב לחי, דוד מלכא איהו חי וקורבא דיליה לחי העולמים, ומאן דאתקריב לגביה איהו חי, דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו״ה אלהיכ״ם חיים כלכם היום, וכתיב (ש״ב כג כ) ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים מקבצאל.

פתח ההוא יודאי אבתריה, ואמר (דברים ח י) ואכלת ושבעת וברכת את יהו״ה אלהי״ך, וכי לא מברכינן ליה לקב״ה עד לא ניכול, והא אית לן לאקדומי בצפרא, ולסדורי שבחא דיליה (דמאריה) כדקא יאות, ולברכא בשמיה עד לא יברך לאחרא בעלמא, וכתיב (ויקרא יט כו) לא תאכלו על הדם, דאסיר ליה למיכל עד לא יברך למאריה, והשתא כתיב ואכלת ושבעת וברכת. אלא דא ברכתא דצלותא דיחודא, ודא ברכתא דמזונא, לאחזאה לגבי דרגא דמהימנותא שבע כדקא יאות, וכדין בעי לברכא ליה כדקא יאות, דההוא דרגא דמהימנותא יתרוי ויתברך, ויתמלא חידו מחיין דלעילא כמה דאצטריך, בגין למיהב לן מזוני.

דהא קשין מזוני דבר נש קמי קב״ה כקריעת ים סוף, מאי טעמא, בגין דמזונא דעלמא לעילא הוא, דתנן בני חיי ומזוני וכו׳, ובגין כך קשיין קמיה מזוני דעלמא, דהא במזלא תליא מילתא, דמניה נפקי מזוני וחיי ובני, ובגין כך קשין קמיה מזוני דעלמא, דהא לאו ברשותיה קיימא עד דיתברך איהו. כגוונא דא זווגין דעלמא קשין קמיה, וכלא בגין דרקיע וילון לא משמש כלום, וכל שכן אלין מלין דקיימין לעילא באתר אחרא, ועל דא אצטריך לאתברכא.

תא חזי כל זווגין דעלמא קשין קמיה האי דרגא, בגין דכד האי זווגא קדישא אשתכח, כל

דף רח עמוד א

נשמתין נפקין מגו האי מזלא לעילא, דאיהו ההוא נהר דנגיד ונפיק, וכד תיאובתא אשתכח מלרע לעילא, כדין פרחין נשמתין, ואתייהיבו כלהו כלילן דכר ונוקבא כחדא בהאי דרגא. ולבתר איהו פריש לון כל חד וחד לאתריה כדקא חזי ליה, ולבתר קשין קמי האי דרגא לחברא לון כקדמיתא, בגין דלא מתחברן בר כאינון ארחי דבר נש, וכלא לעילא תליין. ועל דא קשין קמיה כקריעת ים סוף, דהא קריעת ימא לאתפתחא ביה שבילין לעילא איהו, וכמה דמתפתחין שבילין ואורחין ביה, הכי אתבקע ואתפתח, ובגין כך כלא תליא לעילא.

ובעינן לברכא ליה ולמיהב ליה תוקפא מתתא, בגין דיתברכא מלעילא ויתתקף כדקא חזי, ועל דא כתיב וברכת את יהו״ה, את דייקא, ולגבי האי אתר אצטריך לאחזאה קמיה שבעא ונהירו דאנפין, ולגבי סטרא אחרא בזמנא דאיהי שלטא בעלמא בעי לאחזאה קמיה כפנא, דההוא דרגא רעב איהו, ואתחזי לאחזאה קמיה כפנא ולא שובעא, הואיל ושבע לא שלטא בעלמא, ועל דא ואכלת ושבעת וברכת את יהו״ה אלהי״ך, אמר רבי אלעזר, הכי הוא ודאי והכי אצטריך.

אמר רבי יהודה, זכאין אינון צדיקייא דקורבא דלהון איהו שלמא בעלמא, בגין דידעי ליחדא יחודא, ומקרבי קורבא לאסגאה שלמא בעלמא, דהא יוסף ויהודה עד לא אתקריבו דא עם דא לא הוה שלמא, כיון דאתקריבו יוסף ויהודה כחדא כדין אסגיאו שלמא בעלמא, וחידו אתוסף לעילא ותתא, כמה דקורבא דיהודה ויוסף וכלהו שבטין אשתכחו כחדא ביה ביוסף, וההוא קורבא אסגי שלמא בעלמא כמה דאוקימנא, דכתיב ויגש אליו יהודה:

ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו וגו׳. רבי חייא פתח ואמר, (תהלים קיב ט) **פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד** -- תא חזי, קב״ה ברא עלמא, ואשליט עליה לאדם דיהא מלכא על כלא, והאי בר נש מתפרשן מניה בעלמא כמה זינין, מנהון צדיקא ומנהון רשיעא, מנהון טפשין ומנהון חכימין, וכלהו אתקיימו בעלמא, עתירין ומסכנין, וכלהו בגין למזכי אלין באלין. למזכי צדיקא עם רשיעא, למזכי חכימין עם טפשין, למזכי עתירין עם מסכנין, דהא בגין כך זכי בר נש לחיי עלמא, ואתקשר באילנא דחיי, ולא עוד אלא דהא צדקה דאיהו עביד קאים לעלמין, דכתיב וצדקתו עומדת לעד.

פזר נתן לאביונים -- רבי אלעזר אמר, כד ברא קב״ה עלמא, קאים ליה על סמכא חד וצדיק שמיה, והאי צדיק איהו קיומא דעלמא, ודא איהו דאשקי וזן לכלא, דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, ומשם יפרד, מהו יפרד, אלא ההוא מזונא ומשקיא דההוא נהר, נטיל גנתא כלא, ולבתר אתבדר ההוא משקיא לד׳ סטרין דעלמא. וכמה אינון דמצפאן לאתשקייא ולאתזנא מתמן, כמה דאת אמר (תהלים קמה טו) עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, ובגין כך פזר נתן לאביונים, דא צדיק, צדקתו עומדת לעד, דא כנסת ישראל, דבגין כך איהי קיימא ברזא דשלם בקיומא שלים, רשע יראה וכעס, דא מלכות עכו״ם.

תא חזי מלכות שמים איהי בי מקדשא, לקיימא כל מסכני בגו צלא דשרותא דשכינתא, וצדיק דא איהו אקרי גבאי צדקה, למיחן ולמיזן לכלא, דכתיב פזר נתן לאביונים, בגין כך גבאי צדקה נטלי אגרא לקביל כלהו דיהבי צדקה.

תא חזי **ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים**-- אלין אינון כל דקיימי לאתזנא ולאתשקייא מניה, **ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו**,

דף רח עמוד ב

״אִתו״-- דא כנסת ישראל, ״אחיו״-- אלין שאר רתיכין חיילין, דכתיב בהו (תהלים קכב ח) למען אחי ורעי. דבר אחר: **ולא עמד איש אתו** בזמנא דקב״ה אתי לאזדווגא בכנסת ישראל; **בהתודע יוסף אל אחיו**-- בזמנא דקב״ה הוה מתחבר בהו בישראל, בגין דאינון נטלי בלחודייהו, ולא חבורא דעמין עעכו״ם בהדייהו, בגין כך (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם, דהא בזמנא דא איהו קב״ה בלחודוי, בחבורא חדא עם ישראל, דכתיב בהו אחי ורעי כמה דאוקמוה.

רבי ייסא פתר קרא בזמנא דקב״ה יוקים לה לכנסת ישראל מעפרא, ויבעי לאנקמא נקמתא מעממיא עעכו״ם, כדין כתיב (ישעיה סג ג) ומעמים אין איש אתי, וכתיב הכא ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, כד״א (שם ט) וינטלם וינשאם כל ימי עולם.

ולא יכול יוסף להתאפק. רבי חזקיה פתח ואמר, (תהלים קכג א) **שיר המעלות אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים** -- האי קרא אוקמוה ואתמר, אבל תא חזי, אליך נשאתי את עיני, וכתיב (שם קכא א) אשא עיני אל ההרים, אלא דא לעילא ודא לתתא, אשא עיני אל ההרים דא לעילא, בגין לאמשכא ברכאן מעילא לתתא, מאלין הרים עלאין לאמשכא מנייהו ברכאן לכנסת ישראל דאתברכא מנייהו.

אליך נשאתי את עיני -- למצפי ולחכאה לאנון ברכאן דנחתו מתמן לתתא, היושבי בשמים, דכל תוקפהא וחילאה וקיומהא איהו בשמים, בגין דכד יובלא אפתח מבועי דכל אינון תרעין, כלהו קיימי בשמים, וכיון דשמים נטיל כל אינון נהורין דנפקי מיובלא, כדין איהו זן ואשקי לה לכנסת ישראל על ידא דצדיק חד, וכיון דדא אתער לגבה, כמה אינון דקיימין בכל סטרין לאתשקאה ולאתברכא מתמן, כמה דאת אמר (שם קד כא) הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם. וכדין איהי סלקא ברזא דרזין כדקא חזי, (ד"א ל"ג ליה) ומקבלא עדונין מבעלה כדקא יאות, וכלהו דקיימין בכל סטרין עמדי בלחודייהו, כמה דאת אמר ולא עמד איש אתו, דכתיב ויקרא הוציאו כל איש מעלי, ולבתר דאיהי מקבלא עדונין מבעלה, כלהו אתשקיין לבתר ואתזנו, כמה דאת אמר (שם יא) ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם.

רבי יוסי פתח קרא באליהו, דכתיב (מ"א יז כ) **ויקרא אל יהו"ה ויאמר ה' אלה"י, הגם על האלמנה אשר אני מתגורר עמה הרעות להמית את בנה.** תא חזי תרי הוו דקאמרין מלין לקביל קב"ה, משה ואליהו, משה אמר (שמות ה כב) למה הרעות לעם הזה, ואליהו אמר הרעות להמית את בנה, ותרווייהו מלה חדא קאמרו. מאי טעמא, אלא רזא איהו, משה אמר למה הרעות, מאי טעמא, אלא בגין דאתיהיב רשו לסטרא אחרא לשלטאה עלייהו דישראל, הרעות, יהבת רשו לסטרא אחרא דרע למשלט עלייהו, אליהו אמר הרעות, יהבת רשו לסטרא דרע ליטול נשמתא דדא, ודא הוא הרעות, וכלא רזא חדא.

תא חזי, אליהו אמר הגם על האלמנה אשר אני מתגורר עמה, בגין דקב"ה אמר ליה לאליהו הנה צויתי שם אשה אלמנה לכללך, וכל מאן דזן ומפרנס למאן דאצטריך ליה, וכל שכן ביומא דכפנא, הא אתאחיד באילנא דחיי, וגרים ליה חיים ולבנוי והא אוקימנא, והשתא אליהו אמר, כל מאן דקיים נפשא בעלמא זכי ליה חיים, וזכי לאתאחדא באילנא דחיי, והשתא שלטא אילנא דמותא סטרא דרע על האלמנה דאנת פקדת למיזן לי, בגין כך הרעות (נ"א למה הרעות).

ואי תימא דרע לא אתעביד לבר נש מעם קב"ה, תא חזי בזמנא דבר נש אזיל לימינא, נטירו דקב"ה תדיר לגביה, ולא יכיל סטרא אחרא לשלטאה עליה, והאי רע אתכפיא קמיה ולא יכיל לשלטאה, וכיון דנטירא דקב"ה אתעברא מניה, בגין

דף רט עמוד א

דאיהו אתדבק ברע, כדין ההוא רע כיון דחמי דלאו עמיה נטירו, כדין שליט עליה ואתי לשיצאה ליה, וכדין אתיהיב ליה רשו ונטיל נשמתיה. משה אמר למה הרעות, דאתיהיב ליה רשו לסטרא דרע למשלטא עלייהו דישראל, למהוי בשעבודא דיליה, דבר אחר למה הרעות, דחמא כמה מנהון דהוו מתין ואתמסרו בסטרא דרע. תא חזי, בשעתא דטוב אתער דאיהו ימינא, כל חידו וכל טיבו וכל ברכאן משתכחן, וכלא בחשאי איהו כמה דאוקמוה, דאמרינן ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בחשאי, ורזא דא, בגין (ס"א דהאי איהו יחודא) דאיהו כדין יחודא כדקא חזי.

אמר רבי חייא, וכי אליהו כיון דאיהו גזר וקב"ה מקיים, ואיהו גזיר על שמיא דלא לאחתא מטרא וטלא, היך דחיל איהו מאיזבל, דשדרת ליה דכתיב (מ"א יט ב) כי כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם, ומיד דחיל וערק על נפשיה, א"ל רבי יוסי, הא אוקמוה דצדיקיא לא בעאן לאטרחא למאריהון באתר דנזקא אשתכחת (ליה) לעינא, כגוונא דשמואל, דכתיב (ש"א טז ב) איך אלך ושמע שאול והרגני, א"ל עגלת בקר תקח בידך, בגין דצדיקיא לא בעאן לאטרחא למאריהון באתר דנזקא אשתכח, אוף הכי אליהו כיון דחמא דנזקא אשתכח, לא בעי לאטרחא למאריה.

א"ל אנא מלה שמענא, דהא באליהו לא כתיב ביה ויירא וילך אל נפשו, אלא (מ"א יט ג) וירא, ראיה חמא, ומה חמא, אלא חמא דהא מכמה שנין אזל בתריה מלאך המות ולא אתמסר בידיה, והשתא וילך אל נפשו, מאי וילך אל נפשו, אזל לקיומא דנפשא, ומאן איהו אילנא דחיי לאתדבקא תמן. תא חזי, כלהו כתיב את נפשו, והכא כתיב אל נפשו, ורזא דא שמענא, דאמר רבי שמעון, כל נשמתין דעלמא כלהו נפקי מההוא נהר דנגיד ונפיק, וכלהו נקיט לון ההוא צרורא דחייא, וכד נוקבא אתעברת מן דכורא, כלהו בתיאובתא דתרין סטרין בתיאובתא דנוקבא לגבי דכורא. וכד תיאובתא דדכורא נפקא ברעותא, כדין אינון נשמתין בקיומא יתיר, בגין דכלא בתיאובתא ורעו דאילנא דחייא, ואליהו בגין דהוה מההוא רעותא, יתיר מבר נש אחרא אתקיים, ובגין כך אל נפשו כתיב, ולא כתיב את נפשו, דהא את נפשו דא היא נוקבא.

ואי תימא אל האשה אמר, כללא דדכר ונוקבא, כד היא בגו דכורא כדין אל האשה אמר, את האשה, נוקבא בלחודהא, ולא כלילו דדכורא. כגוונא דא אל נפשו דכר בלחודוי, את נפשו נוקבא בלחודהא, ולא כלילו דדכורא, ובגין דאיהו מסטרא דדכורא יתיר מכל בני עלמא, אתקיים בקיומיה יתיר, ולא מית כשאר בני עלמא, בגין דכלא איהו מאילנא דחיי, ולא מגו עפרא, ובגין דא אסתלק לעילא ולא מית כארח כל בני עלמא, דכתיב (מ"ב ב יא) ויעל אליהו בסערה השמים.

תא חזי מה כתיב (שם) והנה רכב אש וסוסי אש וגו׳, דהא כדין אתפשט גופא מן רוחא, ואסתלק דלא כשאר ארח בני עלמא, ואשתאר מלאכא קדישא כשאר קדישי עליונין, ועביד שליחותא בעלמא, והא אוקמוה דנסין דעבד קב״ה בעלמא על ידיה אתעבידן. ותא חזי מה כתיב, (מ״א יט ד) וישאל את נפשו, בקדמיתא וילך אל נפשו, כמה דאתמר בקיומא, והכא את נפשו למות, אילנא דביה שריא מותא. ותמן אתגלי עליה קב״ה, כמה דכתיב (שם יא) צא ועמדת בהר, מה כתיב בתריה, ואחר הרעש אש לא באש ה׳, ואחר האש קול דממה דקה, דא הוא אתר פנימאה דכלא, דמניה נפקין כל נהורין, מה כתיב (שם יג) ויהי כשמוע אליהו, וילט פניו באדרתו.

והנה אליו קול, ויאמר מה לך פה אליהו, ויאמר קנא קנאתי -- א״ל קב״ה עד מתי אתה מקנא לי, טרקת גלא דלא

דף רט עמוד ב

יכיל לשלטאה בך מותא לעלמא, ועלמא לא יכיל למסבלך עם בני (נשא), א״ל כי עזבו בריתך בני ישראל וגו׳, אמר ליה חייך, דבכל אתר דבני (נשא) יקיימו קיים קדישא, אנת תהא זמין תמן, (ד״א והא אתמר בגין כך מתקנין כרסייא לאליהו דאיהו זמין תמן).

תא חזי מה גרם ההיא מלה דאליהו, דכתיב (שם יח) והשארתי בישראל שבעה אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל וכל הפה אשר לא נשק לו, אמר ליה קב״ה, מכאן ולהלאה דלא יכיל עלמא למסבלך עם בני (נשא), (שם טז) ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיך, יהא נביאה אחרא לגבי בני (נשא), ואת תסתלק לאתרך. ותא חזי כל ההוא בר נש דמקני ליה לקב״ה, לא יכיל מלאכא דמותא לשלטאה ביה כשאר בני נשא, ויתקיים ביה שלם, והא אוקמוה כמה דאתמר בפנחס, (במדבר כה יב) לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום:

ויפול על צוארי בנימן אחיו ויבך, ובנימן בכה על צואריו -- רבי יצחק אמר, הא אוקמוה דבכה על מקדש ראשון ועל מקדש שני. פתח ואמר (שיר ד ד) **כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות, אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים** -- ״כמגדל דוד״, מאן מגדל דוד? דא מגדל דוד ודאי דבנה ליה דוד, וסליק ליה גו ירושלם. אלא כמגדל דוד דא ירושלם דלעילא, דכתיב ביה (משלי יח י) מגדל עז שם יהו״ה בו ירוץ צדיק ונשגב, מאן נשגב, אלא ההוא מגדל נשגב, בגין דביה ירוץ צדיק. ״צוארך״-- דא בית מקדשא דלתתא, דאיהו קאים בתקונא דשפירו כקדלא לגופא, מה צואר איהו שפירו דכל גופא, הכי נמי בי מקדשא איהו שפירו דכל עלמא; ״בנוי לתלפיות״-- תלא דכל בני עלמא הוו מסתכלן ביה. והכי אוקמוה תלפיות, תל דכל פיות דעלמא משבחן ומצלאן לגביה. ״אלף המגן תלוי עליו״-- אלין אלף תקונין דמתקנין ביה כדקא יאות, ״כל שלטי הגבורים״-- דכלהו קא אתיין מסטרא דדינא קשיא.

מה צואר כל תקונין דאתתא ביה תלין, כך במקדשא כל תקונין דעלמא ביה תליין ושריין. והא אוקמוה, דכתיב (איכה ה ה) על צוארינו נרדפנו, על בי מקדשא דאיהו צואר ושפירו דכל עלמא נרדפנו, יגענו למבני ליה תרין זמנין, ולא הונח לנו, דהא לא שבקוה לן ואתחרב ולא אתבני לבתר.

מה צואר כיון דאשתצי כל גופא אשתצי עמיה, הכי נמי בי מקדשא כיון דאיהו אשתצי ואתחשך, כל עלמא הכי נמי אתחשך, ולא נהיר שמשא ולא שמיא וארעא וככביא.

בגין כך בכה יוסף על דא, ולבתר דבכה על דא, בכה על שבטין דאתגלו, כד אתחריב בי מקדשא כלהו שבטין אתגלו מיד, ואתבדרו ביני עממיא, הה״ד וינשק לכל אחיו ויבך עליהם, עליהם ודאי, על כלם בכה, על בי מקדשא דאתחריב תרין זמנין, ועל אחוי עשרת השבטים דאתגלו בגלותא ואתבדרון ביני עממיא, ואחרי כן דברו אחיו אתו, ולא כתיב ויבכו, דהא איהו בכה דנצנצה ביה רוחא קדישא, ואינון לא בכו דלא שרא עלייהו רוח קודשא:

והקל נשמע בית פרעה. רבי (אלעזר) אבא פתח ואמר, (תהלים פד ג) **נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות יהו״ה, לבי ובשרי ירננו אל אל חי** -- תא חזי כל בר נש דצלי צלותיה (וקם) קמי מאריה, אצטריך ליה לאקדמא ליה ברכאן בכל יומא ויומא, ולצלי צלותיה קמי מאריה בזמנא דאצטריך, בצפרא לאחדא בימינא דקב״ה, במנחה לאחדא בשמאלא, וצלותא ובעותא אצטריך ליה לבר נש בכל יומא ויומא, בגין לאתאחדא ביה. ואוקימנא מאן דצלי צלותיה (וקם) קמי מאריה, אצטריך ליה דלא למשמע קליה בצלותיה, ומאן דאשמע קליה בצלותיה, צלותיה לא אשתמע, מאי טעמא, בגין

דף רי עמוד א

דצלותא לאו איהי ההיא קלא דאשתמע, דההוא קול דאשתמע לאו היא צלותא, ומאן איהי צלותא דא קלא אחרא דתליא בקלא דאשתמע, ומאן הוא קלא דאשתמע, דא ההוא קול דהוא בוא״ו, קלא דתליא ביה דא ההוא קל בלא וא״ו.

ובגין כך לא אצטריך ליה לבר נש למשמע קליה בצלותיה, אלא לצלאה בלחש בההוא קלא דלא אשתמע, ודא היא צלותא דאתקבלת תדיר, וסימנך והקל נשמע, קל בלא וא״ו נשמע, דא היא צלותא דהיא בחשאי, דכתיב בחנה (ש״א א יג) וקולה לא ישמע, דא היא צלותא דקב״ה קביל, כד אתעביד גו רעותא וכוונה ותקונא כדקא יאות, וליחדא יחודא דמריה כדקא יאות בכל יומא, (והקל נשמע בית פרעה, והקל נשמע חסר וא״ו, מאי טעמא, אמר רבי אלעזר, דא היא שכינתא דבכאת על חרוב בי מקדשא ועל גלותהון דישראל, כתיב הכא והקל נשמע, וכתיב התם (ירמיה לא יד) קול ברמה נשמע, מה להלן שכינתא, אף כאן נמי שכינתא).

רבי אלעזר אמר, קלא בחשאי דא היא קלא עלאה דכל קלין נפקין מתמן, אבל קל בלא ו׳ דא היא צלותא דלתתא, דאיהי אזלא לאסתלקא בוא״ו ולאתחברא ביה. תא חזי והקל נשמע, דא הוא קל בלא וא״ו, דא היא קלא דבכאת על מקדש ראשון ועל מקדש שני, נשמע, כמה דאת אמר קול ברמה נשמע, ברמה, מאי ברמה, דא הוא עלמא עלאה דאתי, וסימניך מן הרמה ועד בית אל, (תהלים קו מח) מן העולם ועד העולם, הכא ברמה דא עלמא עלאה, דהא בההיא שעתא די ברמה נשמע, כדין מה כתיב (ישעיה כב יב) ויקרא יהו״ה אלהי״ם צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד וגו׳.

והקל נשמע לעילא לעילא, מאי טעמא, בגין דוא״ו אתרחק ואסתלק מניה, וכדין רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה כי איננו, כי איננו, כי אינם מבעי ליה, אלא כי איננו, והא אוקימנא כי איננו, דבעלה לא אשתכח עמה, דאלמלא בעלה ישתכח עמה תתנחם עלייהו, דהא כדין בנהא לא יהון בגלותא, ובגין דאיננו, לאו איהי מתנחמא על בנהא, בגין דבנהא אתרחקו מנה, על דאיננו עמה. תא חזי, בית פרעה דא הוא סימניך לעילא, ביתא דאתפרעו ואתגליין מניה כל נהורין וכל בוצינין, כל מה דהוה סתים מתמן אתגלי, ובגין כך קב״ה אפיק כל נהורין וכל בוצינין, בגין לאנהרא להההוא קול דאקרי קל בלא וא״ו.

תא חזי, כד יקים קב״ה להאי קל מעפרא, ויתחבר בוא״ו, כדין כל מה דאתאביד מנייהו בזמנא דגלותא יתהדר, ויתעדנון בנהורין עלאין דאתוספן מגו עלמא עלאה, כמה דאת אמר (שם כז יג) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, והשתחוו ליהו״ה בהר הקדש בירושלם:

ואתה צויתה זאת עשו, קחו לכם מארץ מצרים וגו׳. רבי חייא פתח, (שם סו י) **שמחו את ירושלם וגילו בה כל אוהביה, שישו אתה משוש וגו׳** -- תא חזי כד אתחרב בי מקדשא וגרמו חובין ואתגלו ישראל מארעא, אסתלק קב״ה לעילא לעילא, ולא אשגח על חרוב בי מקדשא, ועל עמיה דאתגלו, וכדין שכינתא אתגלת עמהון, כד נחת, אשגח על ביתיה דאתוקד, אסתכל על עמיה והא אתגלו, שאל על מטרוניתא ואתתרכת. כדין ויקרא יהו״ה אלהי״ם צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק, והיא גם היא מה כתיב בה, (יואל א ח) אלי כבתולה חגורת שק על בעל נעוריה, כמה דאת אמר כי איננו, בגין דאסתלק מינה ואשתכח פרודא, ואפילו שמיא וארעא כלהו אתאבלו, דכתיב (ישעיה נ ג) אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם, מלאכי עלאי כלהו אתאבלו עליה דכתיב (שם לג ז) הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון, שמשא וסיהרא אתאבלו וחשכו נהוריהון, דכתיב (שם יג י) חשך השמש בצאתו וגו׳, וכלא עלאי ותתאי בכו עלה

דף רי עמוד ב

ואתאבלו, מאי טעמא, בגין דשלטא עלה סטרא אחרא דשלטא על ארעא קדישא.

פתח ואמר (יחזקאל ז ו) **ואתה בן אדם כה אמר יהו״ה אלהי״ם, לאדמת ישראל קץ, בא הקץ על ארבע כנפות הארץ** -- האי קרא רזא עלאה איהו, לאדמת ישראל קץ, מאי איהו, וכי אדמת ישראל קץ היא, אלא הכי הוא ודאי, ואתמר קץ איהו לימינא קץ איהו לשמאלא, קץ לימינא דכתיב (דניאל יב יג) לקץ הימין, קץ לשמאלא דכתיב (איוב כח ג) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר, ודא הוא (בראשית ו יג) קץ כל בשר כמה דאתמר, קץ דימינא, היינו דכתיב לאדמת ישראל קץ, בא הקץ, דא קץ דשמאלא, קץ דימינא דא קץ דיצר הטוב, קץ דשמאלא דא קץ דיצר הרע.

ודא איהו, דכד חובין גרמו ואתגברו, אתגזר ואתייהיב שלטנא למלכות הרשעה לשלטאה, ולחרבא ביתיה ומקדשיה, ודא הוא דכתיב (יחזקאל ז ה) כה אמר יהו״ה אלהי״ם רעה אחת רעה הנה באה, וכלא חד, ובגין כך אתאבלו עלאי ותתאי, על דאתייהיב שלטנו להאי קץ דשמאלא, ובגין כך כיון דמלכו קדישא מלכות שמים אתכפיא, ומלכות חייבא (אחרא) אתגבר (כדין) אית ליה לכל בר נש לאתאבלא עמה ולאתכפיא עמה, בגין דכד איהי יזדקפא ועלמא יתחדי, יתחדי איהו בהדה, דכתיב (ישעיה סו י) שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה. תא חזי כתיב בהו במצרים, (ירמיה מו כ) עגלה יפיפיה מצרים, ורזא דעגלה דא הוו ישראל תחות שלטניה כמה זמנין וכמה שנין, ובגין דזמינין ישראל לשלטאה לבתר עלה, אתרמיז לון השתא עגלות.

רבי אלעזר אמר, רמז רמז ליה יוסף ליעקב על עגלה ערופה, דהא בההוא פרקא אתפרש מניה ואוקמוה, עגלה ערופה דאיהי אתיא על דאשתכח קטולא ולא אתיידע מאן קטיל ליה, ובגין דלא ישלטון על ארעא רוחין בישין דלא אצטריכו, יהבין האי עגלה לתקונא, בגין דלא ישתמודעון לגביה ולא ישלטו עליה. תא חזי כל בני נשא כלהו עברין על ידא דמלאך המות, בר מהאי דאקדימו ליה בני נשא עד לא ימטי זמנא לשלטאה ביה וליטול רשו, דהא לא שליט בבר נש עד דנטיל רשו, ובגין כך אית ליה דינא לשלטאה על ההוא אתר, כמה דאת אמר (דברים כא ג) לא נודע מי הכהו, הכי נמי אית ליה דינא דלא אתיידע בגין לקטרגא על ההוא אתר, ועל דא (שם) ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר וגו׳, בגין לאעברא דיניה דההוא אתר, ולאתתקנא דלא ישלוט ביה מקטרגא ולאשתזבא מניה. תא חזי יוסף כד אתפרש מאבוי בלא לויה ובלא אכילה אשתדר, והוה מה דהוה, וכד אמר יעקב (בראשית לז לג) טרוף טורף יוסף, אמר כי ארד אל בני אבל שאולה, דאנא גרימנא ליה, ותו דהוינא ידע דאחוי סניין ליה ושדרנא ליה, ורמז קא רמיז ליה.

אמר ליה רבי יהודה, אינון עגלות על פי פרעה שדר לון, דכתיב **ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה**׃ אמר ליה דיוקא דמלה, דכתיב ואתה צויתה זאת עשו, ואתה צויתה דייקא, ובגין כך כתיב בה״א, משמע דיוסף תבע לון, ובגין כך ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה, ויעקב לא אתקיים במלה עד דחמא לון, דכתיב וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, ותחי רוח יעקב אביהם.

אמר רבי שמעון, בקדמיתא **ותחי רוח יעקב**, ולבתר **ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי**, אלא בקדמיתא קרי ליה אורייתא יעקב, בגין שותפותא דאשתתפו שכינתא בההוא חרם כד אזדבן יוסף, והשתא דשכינתא סלקא, כדין איהו ותחי רוח יעקב אביהם, ודא הוא רזא דשכינתא. ובתר דאיהי קיימא בקיומא, (בגין) כדין דרגא דלעילא אתעבר לגבה דרגא דאיהו ישראל (נ״א כדין דרגא דלעילא אתער לגבה, ואיהו דרגא דישראל) מכאן דדרגא דלעילא לא אתער לעילא עד דאתער בקדמיתא לתתא, דהא הכא ותחי רוח

דף ריא עמוד א

יעקב בקדמיתא, לבתר ויאמר ישראל׃

ויאמר אלהי״ם לישראל במראת הלילה -- במראת כתיב, תא חזי ויזבח זבחים לאלה״י אביו יצחק בקדמיתא, בגין לאתערא שמאלא ברזא דרחימו וכדין ויאמר אלהי״ם לישראל במראות הלילה, בהאי דרגא דקאמרן דאיהי מראות הלילה׃

ויאמר אנכי האל אלה״י אביך -- מאי טעמא, בגין דסטרא דקדושה דלעילא הכי הוא, דהא סטרא דמסאבא לא אדכר שמא דקב״ה, וכל סטר דקדושה אדכר בשמיה. אנכי ארד עמך מצרימה וגו׳, מכאן דשכינתא נחתת עמיה בגלותא, ובכל אתר דישראל אתגלו, שכינתא אתגלת עמהון והא אוקמוה.

תא חזי כמה עגלות הוו, שית, כמה דאת אמר (במדבר ז ג) שש עגלות צב, דבר אחר שיתין הוו, וכלא רזא חדא, בקדמיתא כתיב בעגלות אשר שלח יוסף, ולבסוף אשר שלח פרעה, אלא כלהו דשדר יוסף הוו בחושבנא כדקא חזי, ואינון דשדר פרעה יתיר מנייהו לא הוו ברזא דא, ולא הוו בחושבנא, ואלין ואלין קאתו, בגין כך אשר שלח יוסף. אשר שלח פרעה, וכד יפקון ישראל מן גלותא מה כתיב, (ישעיה סו כ) והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה ליהו״ה וגו׳׃

ויאסור יוסף מרכבתו. רבי יצחק פתח ואמר, (יחזקאל א כב) **ודמות על ראשי החיה רקיע, כעין הקרח הנורא, נטוי על ראשיהם מלמעלה** -- האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי אית חיה לעילא מן חיה, אית חיה קדישא דקיימא על ריש חיותא, ואית חיה עלאה לעילא על כל שאר חיותא, והאי (נ״א ואית) חיה שלטא על כלהו, בגין דכד האי חיותא יהבא ונהרא לכלהו, כדין כלהו נטלין למטלנוי, ויהיבת דא לדא, ושלטא דא על דא.

ואית חיותא לעילא על תתאי, על שאר חיותא לתתא, וכלהו אתזנו מינה, וד׳ סטרי דעלמא רשימין בה, אנפין נהירין ידיען (דינין) לכל סטר, ואיהי שלטא על ד׳ סטרי, והא אוקמוה דאינון ג׳ לסטר דא וג׳ לסטר דא, וכן לד׳ סטרין דעלמא. ואית רקיע לעילא מן רקיע, והאי רקיע דשלטא עלייהו כלהו מסתכלן לגביה, מה כתיב (שם כג) ותחת הרקיע כנפיהם ישרות אשה אל אחותה וגו׳, בגין דכלהו שלטין על מה דאתפקדו.

ושליחו דקוסטא דקופטרא בהו, ואינון לכל סטר תשעה, לד׳ סטרין דעלמא, ואינון ל״ו בחושבנא, וכד מתחברן כלהו אתעבידו רשימא חדא ברזא דשמא חדא, ביחודא שלים כדקחזי. וכד מתתקני לגבי כרסיא מה כתיב, וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, והא אוקימנא (נ״א דיוקנא) דהאי אבן טבא בכרסיא דקיימא על ד׳ קיימין, ועל ההוא כרסיא דיוקנא דאדם לאתחברא ביה כחדא, ולאתברכא כדקא יאות. וכד איהי מתתקנא לגביה דאדם למהוי כלא רתיכא (נ״א קדישא, וכדין כלא רתיכא) חדא להאי אדם, כדין כתיב

ויאסור יוסף מרכבתו דא צדיק, ויעל לקראת ישראל אביו גשנה, לקראת ישראל דא רזא דאדם, גשנה, תקרובתא חדא לאתקרבא כחדא, בקרבנא חדא, ויחודא חדא, וירא אליו, דכד אתחזי שמשא בסיהרא, כדין נהיר סיהרא, ואנהיר לכלהו דלתתא.

וכן כגוונא דא, כל זמנא דקדושה דלעילא שרא על מקדשא דלתתא, אתנהיר בי מקדשא וקיימא בשלימותיה, וכד אסתלק מניה ואתחריב בי מקדשא, כדין ויבך על צואריו עוד, דבכון כלא על מקדשא דאתחריב, עוד, מאי עוד, דא גלותא בתראה. וכדין כיון דחמא יעקב ואסתכל דהא תקונא דלתתא אשתכלל כגוונא דלעילא, כדין אמר אמותה הפעם וגו׳ כי עודך חי, דאתקיימת ברזא דברית קדישא

דף ריא עמוד ב

דאקרי חי העולמים, ובגין כך כי עודך חי, ועל דא בקדמיתא אמר, רב עוד יוסף בני חי, דאצטריך למיקם ברזא דחי והא אתמר.

תא חזי מה כתיב, **ויברך יעקב את פרעה**? אמר רבי יוסי, פרעה אף על גב דאוקמוה ברזא אוחרא, סמך דקא סמכינן בעלמא, אבל תא חזי (שיר א ט) לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי, תא חזי אית רתיכין לשמאלא ברזא דסטרא אחרא, ואית רתיכין לימינא ברזא דלעילא דקדושה, ואלין לקבל אלין, אלין דרחמי ואלין דדינא. וכד קב״ה עבד דינא במצראי, כל דינא דעביד כההוא גוונא דאינון רתיכין ממש, וכגוונא דיליה דההוא סטרא ממש, מה ההוא סטרא (ממש) קטיל ואפיק נשמתין, אוף קב״ה עביד בההוא גוונא ממש, דכתיב (שמות יג טו) ויהרוג יהו״ה כל בכור, וכן כלא במצרים בההוא גוונא ממש, ובגין כך דמיתיך רעיתי, כגוונא דילה ממש לקטלא, דכתיב כי אני יהו״ה, אני הוא ולא אחר, ולזמנא דאתי מה כתיב, (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו׳.

תא חזי מה כתיב, **וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד**? ״ויאחזו בה״-- אחסנת עלמין, ״ויאחזו בה״ דהא להון אתחזי כמה דאוקמוה, (ד״א ל״ג אמר רבי יוסי) ״ויפרו וירבו מאד״ ודאי, דהא צערא לא שראת בהו, וקיימי בתפנוקי עלמא, ובגין כך ״ויפרו וירבו מאד״:

ברוך ה׳ לעולם אמן ואמן: